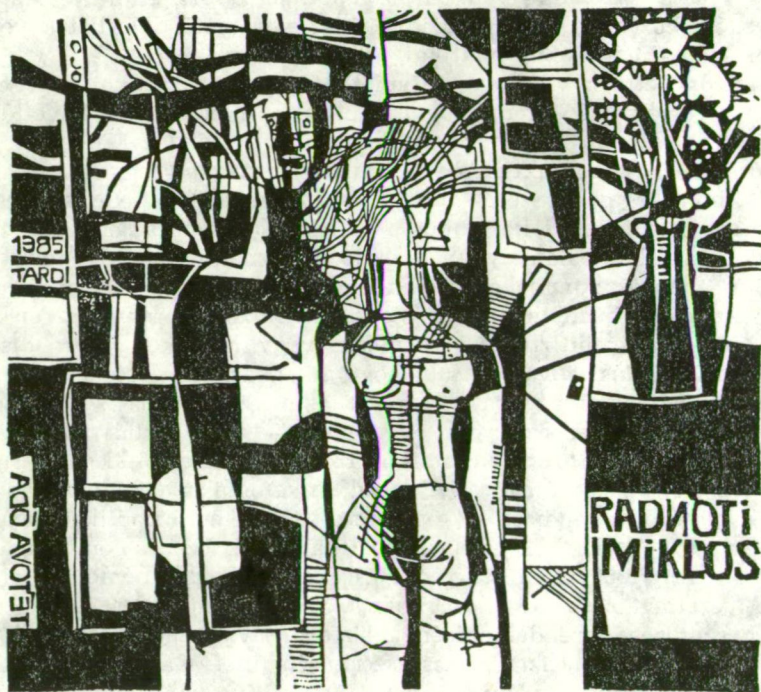

cepciózus nagybirtokosok kerültek a fejedelmi székbe, s bázisuk is támadt az uralkodó osztályban. Akár így volt, akár másként — a társadalomlélektani megalapozás nem lehet elegendő e roppant fordulat magyarázatáért. Ha nem adunk magyarázatot, életben marad az a szerző által nem cáfolt, de nyilvánvalóan elutasított koncepció, hogy az osztálykorlátain felülemelkedő főúr valami — valóban isteni — sugallat folytán képes volt arra, hogy a „nemzeti” érdekek képviselőjére vállalkozzék. Mert annyi kétségtelen, hogy *személyes* ambícióikon valóban felül tudtak emelkedni: Bocskai a koronát, Bethlen a koronázást utasítja el, dinasztiaalapításra sem gondolhatnak.

A részletekben annál meggyőzőbb, alaposabb Bethlen Gábor államférfiúi nagyságának bemutatása éppúgy, mint például a hajdúk társadalmi helyzetükből fakadó kíméletlen harcmódozának elemzése, vagy a művelődési háttér érzékeltetése. Összefoglalásként jó lett volna elmondani, hogy a megtörtént eseményeken túlmenően milyen minőségi fejlemények regisztrálhatók e négy évtized magyarországi történetében? A tárgyalás, az olvasó számára váratlanul, Bethlen Gábor halálával véget ér. Az események előadása ám érjen itt véget — hisszük, hogy a történészek lett volna még mondanivalója. (*Gondolat.*)

GERGELY ANDRÁS

TARDI SÁNDOR GRAFIKÁJA